

Sygn. akt I ACa 1224/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2013r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Kłos
Sędziowie:	SSA Wiesława Kuberska SSA Małgorzata Stanek (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2013r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. K. i H. K.**

przeciwko **(...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K.**

o ustalenie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 14 września 2012r. sygn. akt I C 789/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. na rzecz powodów kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1224/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 14 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił, że powodom J. K. i H. K. przysługuje na zasadzie wspólności majątkowej małżeńskiej spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...) oraz orzekł w przedmiocie kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń:

W dniu 20 stycznia 1978 r. (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w K. przydzieliła J. K. lokal mieszkalny nr (...) na warunkach lokatorskiego prawa do lokalu w budynku przy ul. (...) w K. wskazując, że w przedmiotowym lokalu mają obowiązek zamieszkać wraz z powodem jego żona H. K. oraz dzieci.

W dniu 23 listopada 1989 r. (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w K. przydzieliła J. K. lokal mieszkalny nr (...) na warunkach własnościowego prawa do lokalu w budynku przy ul. (...) w K. wskazując, że w przedmiotowym lokalu mają obowiązek zamieszkać wraz z powodem jego żona H. K. oraz dzieci.

Uchwałą Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. Nr (...) z dnia 27 maja 1997 r. J. K. został wykluczony z (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. z powodu uporczywego uchylania się od wykonywania zobowiązań wobec spółdzielni, tj. za nie uiszczanie opłat za użytkowanie lokalu mieszkalnego.

W piśmie z dnia 10 marca 2011 r. Zarząd (...) Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w K. wskazał, że w świetle art. 17⁽⁸⁾ ust. 1 ustawy

z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, obowiązującego w dacie wykluczenia powoda ze spółdzielni uchwałą Rady Nadzorczej

Nr (...) z dnia 27 maja 1997 r., przysługujące mu własnościowe prawo do lokalu nr (...) wygasło, a ustalenie odmiennego stanu prawnego w tym zakresie możliwe jest jedynie w drodze postępowania sądowego.

J. K. i H. K. nadal mieszkają w lokalu nr (...) położonym w budynku przy ul. (...) w K., nie posiadają zadłużenia w uiszczaniu za użytkowanie lokalu. Pozwana nie wniosła o orzeczenie eksmisji powodów z zajmowanych przez nich lokalu.

W ocenie Sądu Okręgowego zgłoszone przez powodów żądanie ustalenia, że przysługuje im spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nr (...) położonego w K. przy ul. (...) zasługuje na uwzględnienie. Podstawę prawną żądania powodów stanowi zaś

art. 189 k.p.c. J. K. i H. K. wykazali, że posiadają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie. Powodowie znaleźli się bowiem w sytuacji prawnej, w której nie mają możliwości poszukiwać ochrony swoich praw na innej drodze niż powództwo o ustalenie. Jedynie uprawomocnienie się wyroku ustalającego może zapewnić powodom ochronę ich interesów, usunąć stan niepewności, co do ich prawa do lokalu, zakończyć istniejący między stronami spór. Powodowie wykazali również, że przysługuje im spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego.

W trakcie trwania małżeństwa powodów (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w K. przydzieliła bowiem J. K. lokal mieszkalny nr (...) w budynku przy ul. (...)

w K. początkowo na warunkach lokatorskiego prawa do lokalu,

a następnie na warunkach własnościowego prawa do lokalu, lecz z uwagi na to, że powód nie uiszczał należnych opłat za mieszkanie uchwałą Rady Nadzorczej Spółdzielni z dnia 27 maja 1997 r. został on wykluczony ze Spółdzielni. W myśl art. 17⁸ ust. 1 i 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r.

o spółdzielniach mieszkaniowych przysługujące powodom spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu wygasło z upływem 6 miesięcy od dnia,

w którym uchwała o pozbawieniu członkostwa stała się ostateczna. Powołany przepis, który dotyczył wygaśnięcia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu i wiązał spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu z członkowstwem w spółdzielni utracił jednak moc obowiązującą na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r., sygn. akt K 32/03 (OTK-A 2004/3/22). Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego omawiany przepis, wprowadzając rozwiązanie umożliwiające pozbawienie uprawnionego przysługującego mu prawa, pozostaje w sprzeczności z wzorcami konstytucyjnymi, zwłaszcza z tym, że zgodnie z art. 64 ust. 2 Konstytucji prawa majątkowe należące do tej samej kategorii powinny podlegać równej dla wszystkich ochronie prawnej. Spółdzielcze własnościowe prawo do

lokalu, jako ograniczone prawo rzeczowe, jest niewątpliwie prawem podlegającym ochronie na gruncie art. 64 ust. 2 Konstytucji. Tymczasem

art. 17⁸ ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych wprowadził swoistą sankcję za utratę członkostwa w postaci wygaśnięcia z mocy prawa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego uzależnienie bytu prawa rzeczowego od członkostwa

w spółdzielni mieszkaniowej w zakresie wskazanym w art. 17⁸ ust. 1 ustawy

o spółdzielniach mieszkaniowych oznacza nierówność traktowania uprawnionych z uwagi na istnienie licznych wyjątków od reguły związania,

w wypadkach, w których przepis ten nie znajdzie zastosowania. Trybunał Konstytucyjny stanął na stanowisku, że pozbawienie członkostwa powinno raczej skutkować w sferze uprawnień korporacyjnych uprawnionego z tytułu własnościowego prawa do lokalu, nie zaś prowadzić do pozbawiania go prawa majątkowego. Sąd Okręgowy podzielił również stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 czerwca 2005 r., sygn. akt III CZP 35/05 (OSNC 2006/5/81). Co za tym idzie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wywarło skutek wsteczny od chwili wejścia w życie ustawy

o spółdzielniach mieszkaniowych, sprawiając że powodowie dysponują nadal spółdzielczym własnościowym prawem do lokalu, co w konsekwencji uzasadniło uwzględnienie powództwa.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego polegające na:

1. błędnej subsumcji stanu faktycznego przedmiotowej sprawy pod normę art. 17⁽⁸⁾ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r., Nr 119, poz. 1116) jako niezgodnej z Konstytucją na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r., sygn. akt K 32/03 (OTK -A Zb. Urz. Z 2004 r., Nr 119, poz. 116)

w związku z art. 189 k.p.c., w sytuacji, gdy wykluczenie J. K. z rejestru członków pozwanej Spółdzielni i wygaśnięcie w konsekwencji tego spółdzielczego własnościowego prawa do przedmiotowego lokalu miało miejsce pod rządami art. 227 § 1 i 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1995 r., Nr 54, poz. 288), co do którego nie została orzeczona jego niezgodność z Konstytucją, co doprowadziło do błędnej konstatacji, iż powodom przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) przy ul. (...) w K.,

2. błędnej wykładni art. 190 w związku z art. 2 Konstytucji RP

i art. 189 k.p.c. poprzez przyjęcie, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego

z dnia 30 marca 2004 r., sygn. akt K 32/03 (OTK-A Zb. Urz. Z 2004 r., Nr 119, poz. 116) stwierdzający niezgodność z art. 64 ust. 2 w związku

z art. 31 ust. 3 Konstytucji przepisu art. 17⁽⁸⁾ ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych ma działanie retrospektywne, tj. odnosi się również do stanów faktycznych istniejących przed wejściem w życie tego orzeczenia, bez rozważanie kolizji takiej retrospektywności z takimi konstytucyjnymi wartościami, jak wyrażone w art. 2 Konstytucji zasada niedziałania prawa wstecz oraz zasada pewności i bezpieczeństwa obrotu prawnego, w tym ochrony praw nabytych, co stanowi o nierozpoznananiu istoty sprawy.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję według norm przepisanych oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za II instancję według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Wprawdzie zgodzić się należy ze skarżącym, że subsumcja stanu faktycznego niniejszej sprawy pod normę art. 17⁸ ust. 1 ustawy z dnia

15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2003 r., Nr 119, poz. 1116 ze zm.) jest wadliwa, gdyż wskazany przepis zaczął obowiązywać dopiero od dnia 15 stycznia 2003 r., a zatem w terminie późniejszym względem daty wystąpienia przedmiotowo istotnych okoliczności sprawy, niemniej jednak przywoływany w apelacji art. 227 § 1 i 2 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1995 r., Nr 54, poz. 288) również został uznany za niezgodny z Konstytucją RP, nie dając przez to podstaw do wzruszenia zaskarżonego wyroku Sądu I instancji.

Uwadze skarżącego umknęła więc okoliczność wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 11 grudnia 2008 r., sygn. akt K 12/08 (Dz.U.2008.225.1503), którym przepis art. 227 ust. 1 ustawy Prawo spółdzielcze w brzmieniu obowiązującym przed dniem 15 stycznia 2003 r. został uznany – podobnie, jak art. 17⁸ ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych na gruncie powołanego przez Sąd Okręgowy wyroku TK z dnia 30 marca 2004 r. (sygn. akt K 32/03, OTK – A 2004/3/22) - za niezgodny z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 1 Konstytucji RP. Tym samym rozważania Sądu Okręgowego dotyczące art. 17⁸ ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych zachowują swą aktualność, pomimo trafnie podniesionej wadliwości zastosowania prawa materialnego. Całokształt argumentacji skarżącego o bezpośrednim skutku wyroku TK jedynie do przepisu uznanego za niekonstytucyjny, wykluczającym możliwość rozszerzenia go do analogicznych regulacji, jest natomiast – wobec powyższych uwag – bezprzedmiotowy, zwłaszcza że zarówno dla art. 17⁸ ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, jak i art. 227 ust. 1 ustawy Prawo spółdzielcze istnieje odpowiedni wyrok TK, orzekający o ich niezgodności z ustawą zasadniczą.

Pomimo tego, że wyrok TK z dnia 11 grudnia 2008 r. został wydany już po wykluczeniu J. K. ze spółdzielni oraz po wygaśnięciu przyznanego mu uprzednio spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku przy ul. (...) w K., oddziałująco on na stan faktyczny zaistniały przed datą jego wejścia w życie. W tym też zakresie Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela stanowisko Sądu Okręgowego, a pośrednio także Sądu Najwyższego, zawarte w uchwale z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05.

Sąd Najwyższy szczegółowo wyjaśnił w uzasadnieniu swej uchwały, że art. 190 Konstytucji RP stwarza podstawy do uznania retroaktywnego skutku orzeczeń TK, pomimo rozbieżności stanowisk judykatury oraz przedstawicieli doktryny w tym zakresie. Istotne jest jednak, że nie jest możliwe wyznaczenie uniwersalnych reguł dotyczących intertemporalnych skutków orzeczeń Trybunału, przez co każde z nich winno być rozpatrywane indywidualnie, przy uwzględnieniu charakteru przepisu, którego niekonstytucyjność została stwierdzona. Mając nadto na względzie, że w prawie cywilnym zasada niedziałania prawa wstecz nie jest bezwzględna, zgodzić się należy ze stanowiskiem, że odstępienie od niej jest dopuszczalne, gdy wymaga tego realizacja wartości konstytucyjnych, ocenianych jako ważniejsze od wartości chronionej zakazem retroakcji (wyroki SN z dnia 26 sierpnia 2004 r., I CK 125/04 oraz z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, nie publ.).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy zważyć należy, że przede wszystkim w ramach wspomnianej kolizji dóbr z jednej strony wystąpiło spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, będące prawem majątkowym, chronionym przez art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, z drugiej zaś bliżej nieokreślone „dobro” spółdzielni, która na tle zakwestionowanej przez Trybunał regulacji zyskała nieuzasadnione uprzywilejowanie do decydowania o istnieniu powyższego prawa, mogąc go pozbawić z naruszeniem fundamentalnych zasad ustrojowych, zagwarantowanych w ustawie zasadniczej. Nie bez znaczenia jest także stojące

w sprzeczności z ideą powoływania spółdzielni dla zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych jej członków, unormowanie pozbawiające możliwości nabycia prawa do lokalu zamiennego, czy socjalnego w sytuacji wygaśnięcia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Tak istniejące niekorzystne rozwiązania, naruszające konstytucyjne prawa, nie mogły się ostać, uzasadniając ich eliminację z porządku prawnego, a przez to także możliwość oparcia na wyroku TK rozstrzygnięcia w kwestii roszczeń osób, których członkostwo w spółdzielni ustało przed datą jego wejścia w życie.

W konkluzji, odnosząc się do drugiego z zawartych w apelacji zarzutów, stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy rozważył istnienie kolizji wartości konstytucyjnie chronionych, lecz posiłkując się w tym zakresie stanowiskiem Sądu Najwyższego. Chociaż z art. 2 Konstytucji możliwe jest wywiedzenie zasady niedziałania prawa wstecz oraz zasady

pewności i bezpieczeństwa obrotu prawnego, ustępują one w niniejszej sprawie pierwszeństwa innym dobrom chronionym konstytucyjnie, a w szczególności prawom majątkowym oraz dobru rodziny. Obawy skarżącego co do restytucji wszystkich praw do lokali, które wygasły w okresie obowiązywania zakwestionowanego art. 17⁸ ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz art. 227 ust. 1 ustawy Prawo spółdzielcze należy uznać za bezpodstawne, tym bardziej że o istnieniu tych praw orzekać będzie sąd

w procesie o ustalenie ich istnienia, przy rozważeniu całokształtu okoliczności sprawy.

Skoro zatem przepis będący podstawą utraty przez powoda spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu jest niezgodny z Konstytucją, zaś wyrok TK orzekający w tym przedmiocie ma zastosowanie do stanu faktycznego sprawy, zarzut błędnego ustalenia na podstawie art. 189 k.p.c., że powodowi przysługuje przedmiotowe prawo, jawi się jako chybiony.

Uznając zatem apelację pozwanego jedynie za nieuzasadnioną polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji oraz trafnymi wnioskami, a także z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny oddalił przedstawioną apelację, orzekając na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł

na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., zasadzając od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, na które złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika powodów, wskazane w § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt

2 in principio rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września

2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu

(Dz. U. 2002, Nr 163, poz. 1348 ze zm.).